

N:o 29.

Ank. till Riksd. Kansli den 20 April 1878, kl. 5 e. m.

*Andra Kammarens Fjerde Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 6,
öfver väckt förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande
anslag till en fond för nyttiga uppfinningar.*

I en till Utskottet hänvisad motion har Grefve *E. Sparre* väckt förslag om utredning, huruvida ej anslag af allmänna medel borde beviljas till understödande af nyttiga uppfinningar. Vål har, såsom motionären erinrar, det allmänna erkännandet af uppfinningarnes betydelse för civilisationen fått sitt uttryck i patentlagstiftningen, genom hvilken man sökt att trygga eganderätten till uppfinningar. Men härmed har man, enligt motionärens åsigt, icke gjort nog, alldenstund det genom patentlagstiftningen stadgade skydd för en fullbordad uppfinning icke på samma gång kan i önskvärd grad bereda hjälpmedel för utförandet af en uppfinning, som ännu befinner sig i försökens och förberedelsernas skede och hvilkens resultat ännu är tvifvelaktigt. För de oftast långvariga och kostsamma förberedande experimenten behöfver den vanligen omedelade uppfinnaren en hjälpsam hand, men denna tillbakahålles af »misstron mot allt, som är nytt och oförsökt». I saknad af förlagskapital nödgas uppfinnaren låta en idé falla, som praktiskt utvecklad skulle kunnat »rycka menskligheten sekler framåt», eller ock afträda den åt en förläggare, som derpå riktar sig, medan fattigdom blir uppfinnarens lön.

Motionären har häraf ledts till den tanken, att de svårigheter, med hvilka uppfinnare hafva att kämpa, skulle kunna i väsentlig mån undanröddas, »om en fond af allmänna medel anvisades till understöd vid utförandet af nyttiga befunna uppfinningar». Han har föreställt sig, att

fonden borde ställas till Vetenskapsakademiens förfogande, för att användas till låneunderstöd för sådana uppfinningar, som efter förutgången noggrann pröfning kunde befinnas vara till allmänt gagn, samt att uppfinnare, som af denna fond erhöle lån, borde förbinda sig att afstå någon lämplig del af sin vinst af uppfinningen till fonden, hvilken sålunda borde »genom kapitaliserandet af vinstandelarne i nyttiga uppfinningar årligen tillväxa».

På grund af dessa i korthet återgifna skäl har motionären föreslagit, att Riksdagen skulle genom skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes i sammanhang med tillämnad ny patentlagstiftning taga i öfvervägande frågan om anslag till en fond för nyttiga uppfinningar — hvilken borde ställas till Vetenskapsakademiens förfogande, för att i form af lån utlemnas till svenske uppfinnare, som kunna anses hafva gjort sig förtjente af understöd — samt, om Kongl. Maj:t så finner lämpligt, till en kommande Riksdag härom aflåta proposition.

Utskottet gillar för sin del sjelfva hufvudsyftet af motionärens framställning och finner detsamma vara väl värdt Riksdagens uppmärksamhet. De betraktelser öfver uppfinnaren mötande svårigheter, i hvilka motionärens förslag har sin utgångspunkt, äro till sin rättighet styrkta af en för alla tillgänglig, långvarig erfarenhet. Industriens historia intygar, huru »misstron mot allt nytt och oförsökt», huru fasthållandet vid gamla vanor och inrotade fördomar, huru afunden mot uppfinnaresnillet och auktoritetstron på det fäderneärfdas och allmänt antagnas ofelbarhet stält sig gäckande och hindrande i vägen för mången, som först sökte bryta en af de vägar, på hvilka dock sedan menskligheten gått framåt från en odlings seger till en annan. Hon vittnar, att mången uppfinnare af sin samtid skördat intet annat än otack och nödgats åt en kommande tid och slumpens gunst lemna förverkligandet af den sanning, han upptäckt. Hon lär oss att, om ock en sådan uppfinnares minne fått upprättelse i efterverldens beundran, denna försenade rättvisa ej godtgjort den förlust, som tillfogats generationer derigenom, att hans tanke qväfdes af den likgiltighet, som mötte den, då den ville träda ut i lifvet. Och berättelsen om de af motionären angifna svårigheter, uppfinnare haft att bekämpa och ofta nog ej lyckats öfvervinna, skulle äfven kunna illustreras med mer än ett svenskt namn vid sidan af de utländska, som motionären exempelvis anført. Då det vidare i vårt land mindre, än i de stora industriländerna, kan vara att påräkna, att »den enskilde spekulationen» skall till den ännu med de förberedande försöken arbetande uppfinnares förfogande ställa »tillräckligt förlagskapital», anser Utskottet motionärens

förslag om en anhållan, att Kongl. Maj:t ville taga frågan om anslag af allmänna medel till understöd för uppfinningar, böra förordas.

Utskottet har ej förbisett, att Vetenskapsakademien för det ändamål, motionären afser, eger en fond till sin disposition, och att Jernkontorets styrelse af vederbörande bemyndigats att utdela »belöningar för nyttiga uppfinningar». Men de medel, Vetenskapsakademien på detta sätt kan använda, äro ganska obetydliga — omkring 2,000 kronor, den årliga räntan å den så kallade Wallmarkska fonden. Och de belöningar för nyttiga uppfinningar, som Jernkontorets styrelse kan anvisa å ett för en hel mängd af ändamål beviljadt, för närvarande till 24,000 kronor bestämdt anslag, utdelas blott för uppfinningar inom en enda industrigren, nemligen jernhandteringen. Sålunda kan det behof, som föranledt motionärens framställning, ej anses vara tillräckligt tillgodosedt genom de understöd, som af nu nämnda tillgångar kunna utgå till understöd åt uppfinnare.

Äfven i det hänseendet gillar Utskottet motionärens förslag, att det anslag af allmänna medel, som han ifrågasatt, borde ställas till Vetenskapsakademiens förfogande. Enligt Utskottets åsigt förenar Vetenskapsakademien hos sig i högre grad, än någon annan myndighet, de egenskaper som för en sakkunnig granskning af understödsansökningar förutsättas.

I vissa enskildheter af motionärens förslag kan Utskottet deremot ej instämma.

Hvad först angår den af honom föreslagna formen för understöd — »lån mot ränta och återbetalningsskyldighet af kapitalet», hvarmed naturligtvis följer ett annat vilkor, ehuru motionären derom intet yttrar, nemligen antaglig säkerhet för lånet — håller Utskottet före, att på sådant sätt det åsyftade ändamålet skulle väsentligen förfelas. Motionären vill ju komma den »obemedlade» uppfinnaren till hjälp i kampen mot »den misstro mot allt nytt och oförsökt», som gör det för honom svårt eller omöjligt att »anskaffa tillräckligt förlagskapital». Men förutsättes det likväl, att uppfinnaren förmår ställa sådan säkerhet, som i detta fall, ej mindre än i andra, komme att fordras för ett låneunderstöd af allmänna medel, då torde det också få antagas, att han skulle lika väl kunna och, för de mindre formaliteternas skull, hellre vilja hos enskilda förskaffa sig det nödiga förlagskapitalet. Dertill kommer vidare, att dessa vilkor för åtnjutande af understöd från det ifrågasatta anslaget skulle förhindra den anslaget disponerande myndigheten att, på det enda sätt, som gerna kan komma i fråga, bispringa den som arbetade på en uppfinning, hvilken han ej hade för afsigt att genom ett patentmonopol tillgodogöra sig till ekonomisk vinst, utan ville öfverlemna i allmänhetens

händer. Och slutligen, hur berättigad man än må vara till den förhoppningen, att Vetenskapsakademien af sitt intresse för saken skulle föränledas att icke undandraga sig det uppdrag, Utskottet i likhet med motionären vill hafva åt denna institution anförtrödt, torde man ej böra göra anspråk på att ytterligare få betunga Akademien med det slags penningeförvaltning, som blefve en följd af motionärens förslag i den del, hvarom nu är fråga.

De två sist anförda skälen mot den af motionären föreslagna understödsformen synas Utskottet också ega full giltighet emot det ytterligare vilkor, motionären väl icke i sitt slutliga yrkande, men i motiveringen uppställt, då han fordrar låntagarens »förbindelse att till fondens förkofran afstå någon lämplig del af den vinst, han kunde komma att skörda af en sålunda understödd uppfinning». Genom detta vilkor, om ej redan genom det förut nämnda, uteslutes helt och hållet hvarje möjlighet att understödja de uppfinnare, hvarom nyss talades. Och möta betänkligheter redan mot förslaget att besvara Vetenskapsakademien med de bestyr, understödets meddelande i form af lån skulle medföra, så lära ännu allvarsammare invändningar kunna anföras mot hvarje tanke på ett sådant åliggandes utsträckning ända derhän, att Akademien skulle öfvervaka och draga försorg om erläggandet af »vinstandelar» från företag, hvilka grundats på uppfinningar, understödda genom anslag från allmänna medel, ställda till Akademiens förfogande. Utskottet föreställer sig, att med en sådan utsträckning uppdraget skulle af Akademien afvisas såsom med dess egentliga verksamhet föga förenligt.

Utskottet har visserligen tagit i betraktaade, att motionären sannolikt åsyftat att, genom bestämmelsen om fonden tillflytande vinstandelar, betrygga en sådan fondens tillväxt, som både skulle möjliggöra understöd i betydligt omfång och måhända snart göra hvarje statsbidrag till fonden öfverflödigt. Men de redan anförda invändningarna, till hvilka ytterligare kan läggas den, att bestämmelsen om vinstandelar antagligen skulle försvåra det industriella tillgodogörandet af en uppfinning och derigenom äfven motverka det ändamål, som med den ifrågasatta åtgärden afses, tillåta ej Utskottet att förorda hvad motionären härutinnan föreslagit. Och då motionären tydligen och, enligt Utskottets åsigt, mycket välbetänkt har i sigte, att statens mellankomst med något anslag af allmänna medel *icke* skall gå ut på att med förlagskapital understödja *industriella företag*, baserade på en »nyttig uppfinning», utan blott att hjälpa *uppfinnaren* med det förlagskapital, han har af nöden för utarbetandet af sin »idé», fullbordandet af sin uppfinning, så torde ej heller det syfte att betrygga fondens

fondens tillväxt till ett betydligt belopp, som måhända förestafvat förslaget rörande vinstandelar, ega en betydelse, som uppväger de anförda betänkligheterna. Utskottet har, på grund af de upplysningar, som af sakkunnige meddelats, kommit till den åsigt, att med ett ganska måttligt årligt anslag — några tusen kronor — rätt mycket skulle kunna uträttas för det ändamål, som föranledt motionärens framställning. Utskottet antager att ett sådant anslag lämpligen kunde å extra stat uppföras — såsom ett försök tills vidare att lära känna, hvad härigenom kan vinnas för ett onekligen behjertansvärdt syftemål, och såsom ett föredöme och en maning för den enskilda frikostigheten att afhjelpa det behof, motionären påpekat.

Hvad slutligen vidkommer det samband, hvori motionären, dock utan anförande af några skäl, satt den af honom väckta frågan med den om ny patentlagstiftning, så inser Utskottet ej hvarför icke dessa saker skulle lämpligen kunna behandlas hvar för sig.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt får Utskottet hemställa, att Andra Kammaren på det sätt bifaller motionen, att Andra Kammaren för sin del beslutar,

att Riksdagen till Kongl. Maj:t aflåter skrifvelse med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande frågan om nyttiga uppfinningars understödjande genom ett till Vetenskapsakademiens förfogande stäldt anslag samt derom till en kommande Riksdag göra den framställning, hvartill frågans närmare utredning kan för-
anleda.

Stockholm den 19 April 1878.

På Utskottets vägnar:

EUG. CLAIRFELT.